

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete på grundläggande nivå,
15hp

Elevers röst i fokus: Perspektiv på elevinflytande i gymnasial musikundervisning -

*En kvalitativ studie om elevinflytande i instrumentalundervisning
i svensk gymnasieskola*

Författare: Nils Stenholm

Handledare: Dan Alkenäs

Examinator: Lia Lonnert

Lärosäte: Linnéuniversitetet

Termin: HT25

Ämne: Musikpedagogik

Nivå: Grundläggande nivå

Abstrakt

Titel: Elevens röst i fokus: Perspektiv på elevinflytande i gymnasial musikundervisning – En kvalitativ studie om elevinflytande i instrumentalundervisning i svensk gymnasieskola

Title: Putting the Student Voice at the center: Perspectives on Student Influence in Upper Secondary Music Education – A qualitative study of student influence in instrumental instruction in Swedish upper secondary school

Syftet med denna studie är att undersöka hur elevinflytande realiseras i gymnasial instrumentalundervisning och vilka uppfattningar musiklärare har om elevinflytandets funktion och dess betydelse. Studien genomsyras av ett fenomenografiskt perspektiv vilket innebär att studiens fokus ligger på att synliggöra vilka variationer som finns i fenomenet elevinflytande och hur det uppfattas av olika musiklärare. Forskningsfrågorna behandlar hur elevinflytande synliggörs i undervisningen och hur musiklärare arbetar med elevinflytande på daglig basis.

Metoden som använts är kvalitativa semi-strukturerade intervjuer med tre legitimerade och verksamma musiklärare som arbetar på gymnasieskolan. Intervjuerna transkriberades och analyserades enligt Dahlgren och Johanssons (2019) analysmodell i sju steg. Utfallsrummet av analysen består av tre delar: elevinflytande och styrdokument, praktisk tillämpning av elevinflytande och för- och nackdelar med elevinflytande.

Resultatet visar att fenomenet elevinflytande främst realiseras genom dialog och individualisering. Informanterna uppfattar elevinflytande som en positiv aspekt av undervisningen. Däremot varierar graden av inflytande beroende på lärarens pedagogiska utgångspunkt och de krav som styrdokumentet har. Två informanter uppfattar elevinflytandet som ett verktyg för motivation och ett samarbete mellan lärare och elev, medan den tredje informanten betonar behovet av struktur och progression. Studien visar att elevinflytande kan bidra till ökat engagemang och ökad motivation, men att utmaningar finns kopplade till kursmål. Studien bidrar med djupare förståelse av hur elevinflytande implementeras och används i gymnasial undervisning, ett begränsat område sett till tidigare forskning.

Nyckelord

Elevinflytande, fenomenografi, musikpedagogik, instrumentalundervisning

Tack

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Dan Alkenäs som väglett mig genom denna uppsats och gett kloka råd under hela processen. Ett extra stort tack vill jag även rikta till mina informanter som delgett mig förståelse och nya insikter å studiens vägnar men även till mitt framtida yrkesval.

Innehållsförteckning

1	Inledning, bakgrund och syfte	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte och forskningsfrågor	3
2	Tidigare forskning	4
2.1	Elevinflytande i musikundervisning	4
2.2	Elevinflytande i skolans verksamhet	5
2.3	Sammanfattning av forskning.....	7
3	Teoretiskt perspektiv	9
3.1	Fenomenografi.....	9
3.2	Centrala begrepp.....	10
4	Metod	12
4.1	Val av metod.....	12
4.2	Urval.....	12
4.3	Genomförande	14
4.3.1	Presentation av informanter	15
4.3.2	Transkribering	16
4.4	Analys.....	16
4.5	Etik	18
4.6	Metoddiskussion.....	18
5	Resultat	21
5.1	Elevinflytande och styrdokument	21
5.2	Praktisk tillämpning av elevinflytande	22
5.3	För- och nackdelar med elevinflytande	24
5.4	Sammanfattning av resultat	26
6	Diskussion	27
6.1	Elevinflytande i instrumentalundervisning	27
6.2	Sammanfattning och förslag på fortsatta studier	29
7	Referenser	31

Bilagor

Bilaga A Informationsbrev	1
Bilaga B Samtyckesblankett	2
Bilaga C Intervjuguide	3

1 Inledning, bakgrund och syfte

Under min gymnasietid fick jag ofta möjlighet till att ha inflytande över min gitarrundervisning. Detta var alltid något som uppskattades då jag kände att jag kunde styra undervisningen, och genom dialog med undervisande lärare skapade vi en repertoar av låtar tillsammans. Däremot märkte jag att mina klasskamrater som spelade andra instrument än specifikt gitarr hade mindre möjlighet till inflytande över sin instrumentalundervisning. För de krävdes det till exempel att eleven skulle spela ett visst antal stycken innan eleven fick välja själv vad denne ville spela. Genom dialog med såväl dåvarande som nuvarande klass- och kurskamrater väcktes ett intresse om hur elevinflytande tillämpas i instrumentalundervisningen och hur det ser ut i verksamheten idag. Detta intresse ligger till grund för den studie som gjorts.

Denna erfarenhet väckte frågor om hur elevinflytandet tar form i undervisningen och hur musiklärare uppfattar dess betydelse. För att fördjupa förståelsen i detta sammanhang behöver vi sätta elevinflytandet i ett större sammanhang och se hur det kan påverka instrumentalundervisningen i helhet.

1.1 Bakgrund

Elevinflytandet är en del av den skoldemokrati och det demokratiska uppdrag som ingår i skolans verksamhet, skriver Skolverket (2025). I läroplanen för gymnasiet, förkortad Gy25, slår Skolverket fast att skolan ska arbeta för en likvärdig utbildning där elevernas förutsättningar och behov blir av prioritet för att skapa en skola likvärdig för alla elever. Gy25 vilar på grunder som fastställts av Skollagen (2010:800, 4 kap. 9§) som anger “barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem” (Skollag, 2010:800, 4 kap. 9§). Vidare skriver Skolverket (2025) att utbildningen ska sträva efter att utveckla elevernas förmågor att ta ansvar över sin utbildning och att eleverna i gymnasieskolan aktivt ska använda sitt inflytande över undervisningen. Skolans mål är att arbeta för att varje elev ska, efter egna förutsättningar, ta ansvar för sitt eget lärande och god arbetsmiljö, samt att eleverna ska stärkas till att våga ta initiativ, själva eller med andra, för att påverka och ta ansvar för sina villkor. Lärarens mål i detta blir att verka för att uppmuntra elever till att utöva sitt inflytande, oavsett särskilda förutsättningar eller könstillhörighet. Läraren ska även utgå efter att alla elever vill ta ett personligt ansvar för sitt inflytande över utbildningen och med det

uppmuntra eleverna till detta. Rektorn på skolan ansvarar för att se till att de arbetsformer som finns i skolans verksamhet gynnar elevernas inflytande på undervisningen (Skolverket, 2025).

Skolverket (2024b) menar att elevinflytandet stärker relationen mellan elever och lärare. Elevinflytande över undervisningen kan synliggöras på olika vis. Bland annat kan det handla om vilket material som ska användas, hur en uppgift ska redovisas eller i vilken ordning och takt uppgifter ska göras. Det är av stor vikt att både elever och lärare är medvetna om vad elevinflytandet innebär. Innebörden av elevinflytande blir att eleverna får chans att uttrycka sina åsikter och vara med i bestämmelser kring undervisningen. Däremot är det läraren som har huvudansvaret att det som står i kursplanen behandlas. Genom elevinflytande konkretiseras även elevernas lärdomar kring hur demokratiska beslut tas vilket i sin tur går hand i hand med det demokratiska uppdrag som skolan har. En annan aspekt i elevinflytande är det formella demokratiska inflytandet som elever kan bedriva. Det formella demokratiska inflytande synliggörs i form av elev- och klassråd samt elevskyddsombud. I ett elevråd får elevrepresentanterna träffas och arbeta med frågor som för eleverna är viktiga, exempelvis ordningsfrågor som finns på skolan eller frågor om scheman. Elevskyddsombudets huvudsakliga uppgift är att representera eleverna i arbetsmiljöfrågor. Elevskyddsombudet ska exempelvis lyfta frågor om mobbning och hur skolan kan förebygga detta på ett bra vis (Skolverket, 2024b).

Skolverket (2024a) slår i likhet med läroplanen för gymnasiet fast att skolan ska verka för att stödja elevernas inflytande dock efter elevernas ålder och deras mognad. Därav initierar de att elevinflytandet kan komma att skilja sig mellan grundskola och gymnasiet. Elever på gymnasiet ges alltså större utrymme för inflytande än elever på grundskolan. Det som blir av vikt är att uppmuntra eleverna att uttrycka sina åsikter och att lyfta de frågor som för dem, där de är i ålder, mognad och skolform, blir relevanta. Genom att uppfylla de krav som finns om inflytande och delaktighet ökar elevernas motivation vilket i sin tur bidrar till en god skolmiljö och ett gott klassrumsklimat (Skolverket, 2024a).

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att undersöka hur elevinflytande realiseras i gymnasial instrumentalundervisning och vilka uppfattningar musklärare har om dess funktion och betydelse, samt att analysera musklärares berättelser och sätta de i relation till varandra.

Med syftet i åtanke har följande forskningsfrågor framställts:

- Hur synliggörs elevinflytandet i instrumentalundervisningen?
- Hur arbetar instrumentallärare med elevinflytande på en daglig basis?

2 Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning som för ämnet blir relevant. Forskningen presenteras i tre avsnitt där det första fokuserar på elevinflytande i musikundervisning. Det andra avsnittet fokuserar på elevinflytande i skolans verksamhet och hur det tillämpas utanför musikklassrummet. Avslutningsvis sammanfattas de två tidigare avsnitten i det tredje.

2.1 Elevinflytande i musikundervisning

Ericsson (2002) diskuterar musikaliskt lärande ur olika perspektiv, däribland elevinflytande, i relation till den svenska skolkontexten. Studien utspelar sig på högstadiet och empirin är främst framtagen genom gruppsamtal högstadieelever emellan. I analysen av gruppsamtalen framkommer en tydlighet kring bibehållande och utvecklande av intresse. De intervjuade eleverna framhåller att möjligheten att påverka repertoaren bidrar till att upprätthålla intresset och gör elevinflytandet till en mer central del av musikundervisningen. Genom ett ökat intresse och ett aktivt elevinflytande ökas även elevernas motivation till att spela och delta i undervisningen. Något som blir viktigt i avvägningen i valet av material är att materialet behöver fungera för den aktuella gruppen eller den elev som ska spela musikstycket. Om musiklearen bedömer att material är för komplicerat kan det hämma elevernas motivation och deras intresse till att spela. Emellertid menar Ericsson (2002) att det ibland kan finnas en poäng att som lärare gå eleverna tillmötes och välja ett musikstycke som kan anses vara över elevens kompetens, då för att sporra elevernas motivationsgrad. En slutsats som dras i analysen är att det ofta blir en didaktisk avvägning när det kommer till hur stort inflytande eleverna har. Undervisande lärare har god kännedom på vad varje enskild elev är kapabel till att spela och vad som kan ses som utmanande för denne. Det blir ett avvägande mellan vad eleverna vill spela, deras spelskicklighet och hur mycket läraren kan gå eleven tillmötes gällande inflytandet (Ericsson, 2002).

När eleverna fritt får välja låtar väljer de allt för ofta låtar efter egen smak och tycke, menar McQueen, Hallam och Creech (2016), som gjort en studie på engelska skolbarn i åldrarna 11 – 16. Skillnaden mellan elevens och lärarens val av material är att läraren gör en didaktisk avvägning utifrån undervisningens mål. Detta kan exempelvis handla om att uppnå ett specifikt sound eller en viss svårighetsgrad. Likt Ericsson (2002) skriver McQueen et al. (2016) om den didaktiska avvägningen som en musikleare gör inför ett låtval. Något som båda studierna även

lyfter är motivationsgraden. Både Ericsson (2002) och McQueen et al. (2016) skriver fram att motivationsgraden och intresset höjs när eleverna själva får ha inflytande och bestämma vilket stycke som ska spelas (Ericsson, 2002; McQueen et al., 2016). McQueen et al. (2016) lyfter även en annan aspekt som blir av vikt. De skriver om vikten av hur en lärare presenterar nytt material för elever. Genom att presentera musikstycket på ett intressant sätt och tydliggöra dess användning i undervisningen kan läraren öka elevernas engagemang och intresse för det valda stycket. Studien visar att eleverna är öppna för ny musik och nya genrer om de införlivas i undervisningen på ett positivt vis. På sikt blir det en metod för att motivera elever till det nya och oprövade. En lärare som respekterar elevers personliga musiksmak och som försöker översätta och använda denna i den aktiva undervisningen har lättare att få elever att våga prova och utveckla sitt musicerande och sitt musiklyssnande (McQueen et al., 2016).

Hess (2020) genomförde en studie av kvalitativ ansats där hon intervjuade 20 musikers erfarenhet av musikundervisning. Studien behandlar frågan om formellt och informellt lärande för att undersöka huruvida detta påverkar deras musikaliska utveckling. Det formella lärandet är lärandet med tydliga strukturer och fokus på musikteori samtidigt som det informella lärandet fokuserar på det som eleverna kan lära sig på egen hand genom exempelvis självstudier. I det informella lärandet får elevinflytandet en större roll där eleverna får möjlighet att påverka det innehåll och material som undervisningen syftar till medan det formella blir mer lärarstyrt med en tydligare struktur på undervisningen. 13 av 20 deltagare berättade att de inte haft, om någon alls, musikutbildning utöver den som ges i skolan. En av informanterna påpekade den digitala utvecklingen och hur internet påverkar det informella lärandet. Genom internet ges elever möjlighet att lära sig musik utanför skolans ramverk och lär sig genom imitation och gehör genom videor och musiklyssning. Något som blir tydligt i studien är balansen mellan det formella och det informella lärandet. Det formella lärandet bygger en stadig musikalisk grund utefter skolans ramverk och styrdokument samtidigt det informella lärandet ger elever möjlighet att lära sig den musik som för dem anses relevant (Hess, 2020).

2.2 Elevinflytande i skolans verksamhet

Elevinflytande är en rättighet, och samtidigt som det är en rättighet för alla elever i den svenska skolan är det även del av det demokratiska fostransuppdrag som skolan har, skriver Rönnlund (2013) i sin artikel om elevinflytande. Författaren diskuterar hur elevinflytandet ter sig på en daglig basis och läsaren får ta del av såväl elever som lärares tankar om detta. I texten behandlas det informella och det formella inflytandet. I skolans verksamhet som helhet blir skillnaden

mellan informellt och formellt inflytande olikt det som sker på individuella lektioner. I artikeln påvisas det att under elevråd, som anses vara ett inflytande av formell klang, ofta inte behandlar utbildningsrelaterade frågor. Det formella inflytandet kommer ifrån elev- och klassråd där eleverna får chans att lyfta skolfrågor och frågor om undervisningen i sig. Informellt inflytande synliggörs och blir en individuell process i undervisningen där varje enskild elev får chansen att ha inflytande över sitt lärande tillsammans med undervisande lärare. Eleverna som deltog i studien menar att elevinflytandet realiseras i ett slags "vi mot dem"-perspektiv, alltså elever mot lärare, i samtal och diskussion om skolfrågor eller utvecklingspunkter i undervisningen. Lärarna som deltagit och delgett sina tankar menar att de ser eleverna som sina kollegor och att arbetet med elevinflytande är något som sker tillsammans mellan båda grupper. Däremot påpekar lärarna att de skiljer på det informella och det formella inflytandeprocesserna. Eleverna påpekar även att de ofta får chans till inflytande över undervisningen men att det sällan ledde till ett, för eleverna, önskvärt resultat (Rönnlund, 2013).

I Hjelmérs (2012) avhandling om demokratifostran på gymnasieskolan behandlas bland annat elevinflytande och hur det synliggörs på två gymnasieprogram. Hjelmérs (2012) avhandling visar likt Rönnlunds (2013) artikel att det i skolan finns två typer av inflytandeprocesser, informellt och formellt. I Hjelmérs avhandling syftar det formella inflytandet till det vardagliga inom skolans ramar såsom det dagliga skolarbetet eller schemaläggning och likt Rönnlund (2013) även elev- och klassråd. De informella inflytandeprocesserna blir även här det individuella inflytandet i undervisningen såsom frågor om material, ämnesområden och dylikt tillsammans med undervisande lärare (Hjelmér, 2012; Rönnlund, 2013). En generell slutsats som görs i Hjelmérs (2012) avhandling är att elever på gymnasieskolan ställer sig positiva till en inflytelserik undervisning och att de gärna är med och påverkar undervisningen för att utöva sitt inflytande. Inflytandet utövas genom dialog med undervisande lärare och det visar sig att eleverna ofta känner ett behov av att göra detta i grupp. Hjelmér drar slutsatsen att eleverna behöver känna ett stöd från övriga klasskamrater när det kommer till att lyfta frågor som berör undervisningen. Det visar sig också att det är av stor vikt att läraren i fråga är mottaglig för denna typ av dialog där denne kan agera bollplank, visa stöd eller skapa strategier tillsammans med elevgruppen. Deltagande elever menar att det finns ett större värde i att lyfta frågor som rör undervisningen i grupp för att kunna avlösa varandra i diskussion men även för att påvisa att det är fler som är av samma åsikt. Lärarna som deltagit i studien delger även en problematik med att införliva elevinflytandet i undervisningen på grund av en upplevd tidsbrist, och att det blev ett hinder för den aktuella undervisningen. Deltagande lärare uppger att de istället lägger

fokus på den enskilda individens behov och lägger en större vikt på dennes utveckling (Hjelmér, 2012).

2.3 Sammanfattning av forskning

Den tidigare forskningen i ämnet påvisar att det behöver finnas en balans i vilken grad eleverna delges inflytande över undervisningen. I musikundervisningen krävs pedagogiska och didaktiska överväganden gällande vad som hinns med, vad som blir användbart och vad som konkret fungerar i undervisningen. Forskningen framhåller att lärare ska ge eleverna tillfälle att utnyttja sitt inflytande och det är lärarens jobb att införliva detta inflytande i den pågående undervisningen. Forskningen visar på att det ofta kan handla om hur elevernas åsikter implementeras snarare än att eleverna vill spela ett specifikt stycke musik, och det blir en avvägning i vilken grad elevernas önskemål tas med i den aktuella undervisningen. Det blir relevant att identifiera elevernas intresseområden och att uppehålla en positiv motivationsgrad i klassrummet vilket i sin tur kan göras genom att tillmötesgå elevernas önskemål. Elevernas inflytande delas in i två kategorier, informellt och formellt. I musikklassrummet blir det formella den mer strukturerade undervisningen, exempelvis musikteori där det finns mindre utrymme för elevinflytande och det informella blir de moment där elevinflytande ges större utrymme, exempelvis undervisning där eget musicerande står i fokus såsom ensemble eller instrumentalundervisning. Utanför musikklassrummet gör sig elevinflytandet också synligt i det formella och det informella. Det formella utanför klassrummet är forum såsom elev- och klassråd där elever får diskutera frågor som för dem blir relevanta för deras utbildning. Informella inflytandeprocesser sker i klassrummet och sker ofta i dialog med undervisande lärare. Forskningen visar även att elever ofta ställer sig positiva till att få utöva inflytande, men att de ofta kan känna att deras åsikter inte leder till ett önskvärt resultat och att deras inflytandeförsök kräver en mottaglig lärare som kan tillmötesgå deras önskemål.

Tidigare forskning påvisar att det gjorts studier om elevinflytande i musikklassrummet på grundskolan, både nationellt och internationellt. Utanför musikklassrummet visar forskningen på hur elevinflytandet tillämpas både i grundskola och på gymnasiet, även här såväl nationellt som internationellt. Bristen på tidigare forskning om elevinflytande i musikundervisning på den svenska gymnasieskolan motiverar genomförandet av denna studie.

3 Teoretiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras det teoretiska perspektiv som studien vilar på. Kapitlet är uppdelat i två avsnitt, det första ger en överskådlig blick av valt ramverk. Det avslutande avsnittet presenterar begrepp som, för ramverket och studien, blir centrala.

3.1 Fenomenografi

Fenomenografin är inriktad på att beskriva människors förståelse av ett specifikt fenomen utifrån en persons omvärld och ämnar bidra till en fördjupad förståelse av mänskligt lärande (Dahlgren & Johansson, 2019). Fenomenografin som en forskningsansats är utvecklad för att kunna analysera enskilda individers beskrivningar och tankar om olika fenomen i världen (Dahlgren & Johansson, 2019).

Marton och Booth (2000) beskriver fenomenografin som ett teoretiskt perspektiv som ämnar att beskriva hur människor uppfattar och erfar diverse fenomen med ett fokus på den variation som finns i beskrivningarna. De menar att för att kunna bilda sig en förståelse för hur en människa hanterar ett problem måste vi förstå hur de erfar problemet i fråga. "Fenomenografin har sin grund i ett intresse att för att beskriva fenomen i världen såsom andra betraktar dem, och att avtäcka och beskriva variationer i det avseendet, i synnerhet i ett pedagogiskt sammanhang" (Marton & Booth, 2000, s.146). Detta citat ger en överskådlig blick och sammanfattar fenomenografin med en mening. Citatet relaterar även till studiens syfte vilket ämnar undersöka fenomenet elevinflytande, hur det används i instrumentalundervisningen och hur aktiva musiklektörer beskriver och tillämpar detta fenomen i sin undervisning.

En central del inom fenomenografin är distinktionen mellan *första ordningens* och *andra ordningens* perspektiv. Marton och Booth (2000) beskriver första ordningens perspektiv genom att anse att ett påstående är ett påstående om den omvärld man befinner sig i. Första ordningens perspektiv tar ett fenomen och ser objektivet på detta och sätter det i relation till den fysiska omvärlden. Andra ordningens perspektiv ser däremot till hur den enskilda människan uppfattar eller beskriver ett fenomen i relation till sin egen omvärld. Det subjektiva och beskrivandet som ges från en person till den andra blir det som står i fokus inom fenomenografin och är vad som ligger till grund för denna teoretiska forskningsansats (Marton & Booth, 2000).

Något som är viktigt att tänka på när det kommer till tillämpning av fenomenografisk ansats är att inte låta forskarens egna erfarenheter, förutfattade meningar och åsikter överskugga hur informanterna beskriver fenomenet i fråga. Dessa ska heller inte ta plats i intervjuer eller i analys av data. Det blir väsentligt att se fenomenet genom informanternas ögon och därav bilda sig en förståelse av informanternas beskrivningar av fenomenet (Marton & Booth, 2000; Dahlgren & Johansson, 2019).

3.2 Centrala begrepp

Inom det fenomenografiska ramverket blir några begrepp centrala. *Fenomen* kan ses som det mest centrala då teorin i sin helhet bygger på människors förståelse av ett fenomen. *Fenomen* beskriver Marton och Booth (2000) som intresseobjektet, vilket i föreliggande studie är elevinflytande, hur det upplevs och hur det beskrivs av en människa. Ett fenomen är något som sträcker sig förbi tid och rum och har heller inget krav på att vara bundet till en särskild plats (Marton & Booth, 2000). Andra begrepp som blir centrala är *utfallsrum*, *uppfattning* och *variation*.

Utfallsrum beskrivs av Dahlgren och Johansson (2019) som utfallet av att flera personer svarar på samma fråga. Hur personerna som intervjuas svarar på frågorna utgör således utfallsrummet. Det blir omöjligt för den som genomför en studie att förstå alla tänkbara sätt att uppfatta något. Om antalet människor som tillfrågas ökar kommer då även utfallsrummet att bli större och nya uppfattningar av fenomenet i fråga kommer att uppstå. Utfallsrum kommer att användas för att kategorisera variationerna i deltagarnas berättelser om elevinflytande. *Uppfattning* som renodlat begrepp syftar till en människas förståelse av något hur detta kan förklaras av människan. Människor kan ha samma förståelse av något men deras förklaringar kan variera, och just *variation* är något som eftersträvas inom fenomenografin. *Variation* är något eftersträvas för att förstå ett fenomen. Genom att synliggöra variation i olika aspekter och perspektiv av ett fenomen kan man nå en önskad förståelse (Dahlgren & Johansson, 2019).

Fenomenografin kommer att lägga grunden för analys och kategorisering av intervjuvaren för att synliggöra vilka variationer som finns i informanternas uppfattningar om elevinflytande.

4 Metod

I följande kapitel presenteras den metod och det teoretiska ramverk som utgör studien. Kapitlet är uppdelat i följande avsnitt: val av metod, urval, genomförande, analys, etik och avslutningsvis en metoddiskussion.

4.1 Val av metod

Den metod som valts för att besvara studiens forskningsfrågor är av kvalitativ karaktär, där semi-strukturerade intervjuer valts som genomförandemetod. Intervjuerna kommer att vara resultatfokuserade med fokus på att samla in så mycket material som möjligt, detta med hjälp av tydliga frågor. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022) skriver att semi-strukturerade intervjuer blir fördelaktiga då de ger intervjuaren möjlighet att kasta om och lägga till frågor utifrån den situation som utspelar sig under intervjun. Utöver detta är semi-strukturerade intervjuer inte bundna till ett fast frågeformulär utan de ger utrymme för följdfrågor vilket i sin tur kan ge bredare och mer nyanserade svar (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2022). Inom fenomenografin är semi-strukturerade intervjuer fördelaktiga, skriver Dahlgren och Johansson (2019). Mängden förskrivna frågor behöver inte vara många, det viktiga är att frågorna tar hänsyn till det fenomen som ska undersökas. Dialogen mellan informant och intervjuare blir oerhört viktig då det är den som intervjuar som ansvarar för att få ett så uttömmande svar som möjligt av informanten. En metod som kan användas då är *probing*. Probing innebär att ställa följdfrågor som "Kan du utveckla ditt svar?" eller "Hur menar du då?". Vidare menar de att det är viktigt att den som intervjuar visar intresse för informanten på ett tydligt sätt. Även *icke-verbal probing* kan användas under intervjun för att påvisa ett intresse för vad informanten har att delge. Det handlar om att den som intervjuar nickar eller hummar för att visa att hon eller han lyssnar. Genom att nicka eller humma ges informanten utrymme för att utveckla sitt svar (Dahlgren & Johansson, 2019). Kvalitativa semi-strukturerade intervjuer med fenomenografisk ansats valdes eftersom de ger möjlighet att lyssna till olika perspektiv på elevinflytande i deltagarnas berättelser.

4.2 Urval

Det urval som gjordes till denna studie kan beskrivas som ett slags kriterieurval. Dalen (2015) beskriver kriterieurval som en process där studiens syfte kopplas till tydliga urvalskriterier för att säkerställa ett relevant urval av informanter. Vidare beskriver hon det som att göra sig

bekant med det fält där studien genomförs och bilda sig en uppfattning kring valet av informanter (Dalen, 2015). De kriterier som ställdes upp till denna studie var att informanterna skulle vara behöriga att arbeta på gymnasial nivå, verksamma inom gymnasieskolan under tiden för studiens genomförande samt att det inte skulle förekomma någon typ av personlig relation med informanterna. Kulturskolan valdes bort eftersom kulturskolans verksamhet saknar en nationellt fastställd läroplan och därmed inte är jämförbar med den läroplansstyrda undervisning som studien fokuserar på. Högstadielärare exkluderades eftersom undervisningsformen på högstadiet strukturellt skiljer sig från den undervisningsform som studien avser att undersöka. En av informanterna jobbar halvtid på kulturskola vid tidpunkten då intervjun genomfördes. I analysen har enbart uppfattningar utifrån gymnasial undervisning använts.

På grund av svårigheter att finna informanter kompletterades kriterieurvalet med en kombination av bekvämlighets- och snöbollsurval. Bekvämlighetsurvalet identifierade potentiella informanter via kontakter i närområdet, vilket är en god strategi när tillgången till informanter är begränsad. Därefter tillämpades ett snöbollsurval genom att den första informanten rekommenderade informanter inom sitt område. Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne är snöbollsurvalet en effektiv metod för att nå ut till ytterligare potentiella informanter. Snöbollsurvalet hanterades varsamt, då det kan medföra en risk att materialet blir homogent då informanter tenderar att rekommendera personer med liknande synpunkter och erfarenheter.

Studien omfattar intervjuer med tre yrkesverksamma musiklektörer med behörighet att undervisa på gymnasiet. Detta urval gjordes med tanken av att en behörig och yrkesverksam musiklektör har en bredare erfarenhet av såväl undervisning som styrdokument och aktuell läroplan än vad exempelvis en obehörig vikarie har.

I enlighet med det teoretiska perspektiv som valts och med forskningsfrågorna som utgångspunkt, är variation av stor vikt enligt Dahlgren och Johansson (2019) för att få både bredd och djup i intervjuerna. Den variation som eftersträvades är hur informanterna erfar och uppfattar elevinflytandets plats i den egna yrkesverksamheten. Yrkeserfarenhet var en dimension som spelade en central roll i urvalet. Olik erfarenhet bidrar till en variation i hur ett fenomen uppfattas och är något som eftersträvas i studien. Informanternas syn på elevinflytande var ytterligare en dimension av variation som eftersträvades, eftersom lärare uppfattar och tolkar aspekter av styrdokumentet på olika vis. Även externa dimensioner spelar

en roll i uppfattningarna. Exempelvis är en av informanterna frilansmusiker vid sidan av yrket, vilket ger denne ytterligare aspekter av musicerande i sin yrkespraktik. Utöver externa dimensioner skiljer sig informanternas yrkeserfarenhet vilket bidrog till den variation som en fenomenografisk studie kräver.

Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022) ska den som genomför en studie ställa sig frågan om vad som ska undersökas, vad det riktar sig till och därefter bestämma det antal informanter som kommer att gynna studien. Ett begrepp som förekommer inom kvalitativa intervjuer och metod är *mättnad*. Mättnaden uppnås när den som genomför studien märker att svar blir av samma karaktär och ingen ny kunskap om ämnet inhämtas genom intervjuerna. Författarna menar att det är en god idé att varva intervju med analys för att se till det empiri som insamlats för att se om mättnaden uppnåtts (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2022).

Principen om mättnad innebar att tre informanter agerade mer som en initial riktlinje än en absolut gräns. Om utfallsrummet av de tre intervjuerna visat sig vara homogent eller om nya teman fortsatt att framträda, hade fler intervjuer varit nödvändiga. Intervjuerna varvades med analys vilket gjorde att jag bildade mig en uppfattning om materialet i förhållande till mättnaden och bedömde att mättnaden uppnåtts efter tre genomförda intervjuer. Emellertid behöver urvalet ställas i relation till de praktiska ramarna för studien. Tidsramen för studien innebar att ett större urval inte var genomförbart, vilket gjorde att jag bedömde tre intervjuer som ett hanterbart och rimligt urval och som sagt, att mättnaden uppnåtts.

4.3 Genomförande

Min initiala tanke var att genomföra fysiska intervjuer, kontakt togs med skolor dit jag kunde ta mig till och från informanternas arbetsplats för att genomföra intervjuerna. Fysiska intervjuer eftersträvades då jag helst ville undvika inspelning via länk för att minimera eventuell problematik med ljudupptagningen i inspelningen men även under själva intervjun. Däremot så visade det sig att digitala intervjuer fungerade precis lika bra som fysiska, eftersom att två av tre intervjuer genomfördes digitalt över länk.

Efter brist på respons på mitt informationsbrev (se bilaga A) valde jag att söka bredare och började höra av mig till skolor runt om i landet i jakt på eventuella informanter. Ungefär 30 mejl skickades ut, i vissa fall direkt till lärare om deras mejladresser fanns offentligt via internet och i andra fall via rektor för programmet.

Den första intervjun genomfördes digitalt via Zoom, där ljudet spelades in via programmets inspelningsfunktion men även via iPad för att ha en backupinspelning ifall det skulle bli någon problematik med ljudupptagningen. Efter genomförd intervju överfördes inspelningarna till en extern hårddisk och raderades permanent från dator och iPad. Informanten fick samtyckesblanketten (se bilaga B) uppläst och gav ett muntligt godkännande till denna blankett. Efter godkännande av samtycke genomfördes intervjun enligt intervjuguiden (se bilaga C). Intervjun varade i 17 minuter.

Den andra intervjun genomfördes likaså digitalt via Zoom och varade i 21 minuter. Upplägget under den andra intervjun såg precis likadant ut som under den första intervjun.

Den tredje intervjun genomfördes på plats hos informanten och varade i 28 minuter. Intervjun spelades in på två enheter, om något med ljudupptagningen skulle visa sig i efterhand vara problematiskt, och överfördes direkt efter genomförandet till en extern hårddisk för att sedan raderas permanent ifrån båda enheterna.

4.3.1 Presentation av informanter

Nedan följer en kortare presentation av informanterna, deras arbetslivserfarenhet och erfarenheter av instrumentalundervisning. Informanterna har getts fiktiva namn för att hålla deras identitet anonym. Anonymiseringen gjordes direkt efter genomförd intervju med hjälp av en slumpgenerator på internet. Namnen har ingenting med informantens riktiga identitet och kön att göra.

- Tim: Legitimerad musiklehrare med cirka 25 års arbetslivserfarenhet. Arbetat med INSÅ (instrument- och sångundervisning) stora delar av sitt yrkesliv. Vid sidan av läraryrket är han även frilansmusiker.
- Rickard: Legitimerad musiklehrare med cirka 30 års arbetslivserfarenhet. Arbetat med INSÅ (instrument- och sångundervisning) i princip hela sitt yrkesliv, men undervisar även i andra musikämnen.
- Maria: Legitimerad musiklehrare med cirka 8 års arbetslivserfarenhet. Arbetar halvtid med musikundervisning, bland annat med INSÅ (instrument- och sångundervisning) men även instrumentalundervisning på kulturskola.

4.3.2 Transkribering

När intervjun var genomförd, transkriberades den i sin helhet. Detta är en förutsättning för att kunna göra en fenomenografisk analys enligt Dahlgren och Johansson (2019). Intervjuerna transkriberades ordagrant med undantag för vissa fall där orden stuvats om för att det ska bli läsbart. Om informantens namn, arbetsplats eller kommun nämnts har dessa tagits bort ur transkriptionen. Pauser av längre karaktär eller utfyllnadsord som "ehm", "hmm" och dylikt har ersatts med tre punkter "...", då de saknar relevans för transkriptionen. Eventuella följdfrågor som ställdes av mig under intervjun och som förekommer i texten skrivs kursivt och med fetstil.

4.4 Analys

Den fenomenografiska analys som gjorts är baserad på Dahlgren och Johansson (2019) och deras fenomenografiska analysmodell i sju steg. Det första steget i analysen innebär att *göra sig bekant* med materialet. Det innebar genomläsning av de transkriberade intervjuerna flera gånger för att få en förståelse över informanternas bild på fenomenet, men också för att just bekanta sig med materialet i sin helhet. I detta steg återupplevde jag intervjuerna och satte mig in i materialet med fenomenografiska glasögon, detta genom att identifiera variation och uppfattning i informanternas berättelser. Detta gjordes som ett slags förarbete innan den faktiska analysen kunde påbörjas.

Steg två kallar författarna för *kondensation*. Detta steg menar Dahlgren och Johansson (2019) är själva startskottet på analysen. I detta steg urskiljs specifika *passager*, det vill säga olika uttalanden och det betydelsefulla i intervjuerna. Genom kondensationen reduceras transkriptionen ner och ger en helhetsbild av det matnyttiga som framkommit under genomförd intervju. Detta gjordes med hjälp av färgkodning av olika citat. Här bryts citaten ner i passager och fraser och det överflödiga tas bort. Inledningsvis färgkodades citat som synliggjorde variationen informanterna emellan. Sedan färgkodades de citat som påvisade en samstämmighet. Slutligen analyserades citaten enskilt och bröts ned till sin slutgiltiga form, längre pauser togs bort och eventuellt pratspråk togs bort, och det starka i citaten stod kvar, de slutgiltiga passagera som presenteras i resultatet.

Steg tre i analysen är *jämförelse*. Jämförelsen innebär att titta på de passager som framkommit genom steg två och identifiera vilka likheter respektive skillnader det finns mellan de intervjuades svar. Även om fenomenografins primära mål är att hitta skillnader och variation i

deltagarnas olika uppfattningar är det lika viktigt att hitta gemensamma nämnare och likheter i det material som samlats in. Här användes återigen färgkodningen för att hitta likheterna i informanternas berättelser. Genom att göra nya färgkodningar utifrån likheter och skillnader i berättelserna från respektive informant kunde jag klistra ihop såväl likheter som tydliga skillnader och jämförelsen mellan dessa synliggjordes. Därefter gjordes en digital förlaga med likheter – och skillnaderna. Dahlgren och Johansson (2019) hävdar att det är viktigt att se igenom skillnaderna för att uppfatta och upptäcka likheter i materialet.

Gruppering är det fjärde steget i analysen. I grupperingen organiseras skillnaderna och likheterna i det reducerade materialet med vikt på att försöka relatera dessa till varandra. I detta steg analyserade jag det material som fanns i den digitala förlagan. Jag gjorde två provisoriska kategorier, tillämpning och fördelar/nackdelar, i vilka jag klistrade in olika passager som kunde användas till respektive kategori.

När dessa likheter och skillnader relaterats till varandra är det dags för det femte steget, att *artikulera kategorierna*. I detta steg står likheterna i materialet i fokus. Arbetet i det femte steget är att se till i hur stor utsträckning likheterna finns innan variationen blir för stor och nya kategorier behöver tilläggas. Genom att identifiera kärnan av likheterna görs avvägandet kring om variationen är för stor för att sätta två passager i samma kategori. Efter att passagera grupperats lade jag de under fem olika rubriker, som ett slags första utkast av resultatet. De fem provisoriska kategorierna var: elevinflytande och styrdokument, låtval som elevinflytande, dialog om elevinflytande och för- och nackdelar med elevinflytande.

Det näst sista steget i denna analysmodell är att *namnge kategorierna*. Namngivandet av kategorierna ska fånga känslan i sättet att uppfatta något och bör enligt författarna vara relativt kort, däremot understryker de att en viss ansträngning ska göras för att hitta den korrekta känslan av de framkomna kategorierna.

Analysens sista steg kallas för *kontrastiv fas*. I denna fas av analysen ska alla passager granskas och se om dessa går att adderas i andra kategorier, detta genom att jämföra passagera med varandra. Meningen med de olika kategorierna är att de ska vara uttömmande, eller exklusiva. Detta moment gör att kategorierna förs samman till ett färre antal kategorier vilket i sin tur utgör resultatet. I de sista faserna reducerade jag ner rubrikerna från fem rubriker till tre, vilka också blev de slutgiltiga kategorierna. Inom fenomenografin benämns resultatet som *utfallsrum* och detta utfallsrum är de olika kategorierna som gjorts i analysen (Dahlgren & Johansson,

2019). De fem kategorierna som artikulerades i analysens femte steg reducerades ner till tre kategorier, vilka också är de slutgiltiga kategorierna som presenteras i resultatet. Låtval som elevinflytande och dialog om elevinflytande sammanfördes till en kategori: praktisk tillämpning av elevinflytande. Detta gjordes för att de kategorierna inte upplevdes som uttömmande, eller exklusiva. Elevinflytande och styrdokument och för- och nackdelar med elevinflytande kvarstod som slutgiltiga kategorier.

4.5 Etik

Enligt Vetenskapsrådets (2024) riktlinjer om god forskningssed är det av stor vikt att de som deltar i studien får korrekt och informativ information om vad deras uppgift innebär och vad som förväntas av den som deltar. I enlighet med riktlinjerna om samtycke har alla som deltagit i studien eller blivit erbjudna av att delta i föreliggande studie fått ta del av ett informationsbrev (se bilaga A). De som sedan valt att tacka ja till erbjudandet att delta i studien har fått ta del av en samtyckesblankett som det fått skriva under eller ge ett muntligt samtycke till (se bilaga B). Det muntliga samtycket gavs genom att jag läste upp blanketten inför intervjun och deltagaren gav ett muntligt godkännande till sitt deltagande. Informanterna i studien anonymiserades efter genomförd intervju anonyma, de gavs nya fiktiva namn och deras arbetsplatser eller andra uppgifter kopplade till personen togs bort i transkriptionen. Ljudupptagningarna från intervjuerna fördes över till extern hårddisk som är låst med lösenord och raderades därefter från dator och iPad. Vid de fall som digital intervju genomfördes raderades videoupptagningen direkt efter avslutad intervju. Materialet kommer att raderas permanent efter avslutad analys och examination, i enlighet med forskningsetiska riktlinjer.

4.6 Metoddiskussion

Vid ett genomförande av kvalitativa intervjuer är tillförlitlighet av stor vikt enligt Trost (2014). Han menar att det som påvisar en tillförlitlighet gentemot personen som genomfört en studie påbörjas vid den första intervjun. Alla informanter ska ta del av samma frågor, situationen ska vara snarlik för alla och intervjun ska genomföras på liknande sätt under alla genomföranden (Trost, 2014). Till föreliggande studie har intervjuerna sett annorlunda ut på grund av det teoretiska perspektiv som valts. Fenomenografiska intervjuer grundar sig i variation och djup vilket gjorde att intervjuerna utspelade sig olika vid varje intervjutillfälle. Varje informant har fått ta del av samma frågor utifrån samma intervjuguide (bilaga C) men följdfrågorna som ställdes har varierat utefter hur informanterna valde att svara på frågorna.

Tanken initialt var att hitta fem musiklärare att intervjua, vilket skulle ge en större bredd i och variation i vad som skulle bli utfallsrummet (resultatet) efter genomförd analys. Efter många mejl till lärare och skolor visade det sig vara svårt att hitta musiklärare som var villiga att ställa upp. Utfallet av detta blev att urvalet smalnade av än vad som var tänkt initialt, däremot bedömer jag att den empiri som insamlats genom de intervjuer som genomförts är tillräcklig för ett resultat med bredd, djup och variation.

Intervjuguiden (se bilaga C) utformades och strukturerades på ett visst ledande vis. Frågorna skulle behandla fenomenet elevinflytande i huvudsak men aspekter som läroplan och styrdokument adderades för att kunna täcka det fältet och ge en läroplansaspekt likaså. Frågorna i intervjuguiden framställdes för att ge så uttömmande svar som möjligt, därav ser några av frågorna väldigt lika ut i sitt utformande. Intervjuguiden utformades för att synliggöra variation i informanternas uppfattningar snarare än att leda mot ett visst svar. Frågor som delvis överlappar varandra användes för att få uttömmande svar. Frågorna gav intervjuaren möjlighet för instick med följdfrågor eller önskan om utveckling från informanten. Något som hade underlättat vid genomförandet hade varit att ha följdfrågor eller extra frågor nedskrivna om svaren från informanten visade sig inte vara så detaljerade som önskat.

Ytterligare en aspekt som blir av relevans vid genomförandet av den första intervjun var att jag blev medveten om vikten av följdfrågor och behovet av mer detaljrika svar. Initialt upplevdes intervjun som uttömmande, men det framkom vid transkription och genomlysning att vissa frågor kunde följs upp på ett mer ingående vis. Svaren jag fick var användbara men det fanns absolut utrymme för följdfrågor för mer variation. Denna aspekt gjorde att jag agerade mer vaksamt och uppmärksamt under resterande intervjuer för att se till att samla in tillräckligt mycket empiri. Två av intervjuerna genomfördes digitalt. Även om ljudupptagningens kvalitet var god så påverkar digitala intervjuer den icke-verbala probingen, såsom ögonkontakt och reaktioner hos informanterna. Därav blev verbal probing framträdande, och frågor som "kan du utveckla?" blev av allt större vikt. Detta bidrog till att under det andra digitala genomförandet var fler uppföljningar förberedda för att säkerställa att formaten uppnådde samma intervju kvalitet. Under den fysiskt genomförda intervjun kunde den icke-verbala probingen vara mer framträdande, och intervjusituationen upplevdes som mer naturlig sett till kroppsspråk och avläsning av informanten.

5 Resultat

Efter att det inspelade materialet transkriberats, reducerats och analyserats har det kategoriserats i tre underkategorier. Dessa kategorier utgör det resultat som framkommit i studien och är det som presenteras i nedanstående kapitel. Kapitlet avslutas sedan med en kortare sammanfattning av resultatet.

5.1 Elevinflytande och styrdokument

Informanterna har dels tolkat och tillämpat elevinflytande på olika vis vilket blev tydligt under intervjuerna. Informanterna har även tolkat texterna i styrdokumentet på olika sätt. Här framträder variation i balansen mellan styrdokument och praktisk undervisning. Tim menar att elevinflytandet är en aspekt ur styrdokumentet som är enkel att tillämpa i just instrumentalundervisningen, och säger såhär:

... det ska ju ingå såklart... och jag upplever att det är oerhört lätt att få med just när det är enskild undervisning det är mycket, mycket enklare då än om jag har en klass i musikteori eller ensemble där dom är 20-25 stycken...

Vidare utvecklar Tim det som styrdokumentet säger och förklarar lite djupare hur han själv har tolkat texterna utifrån egna erfarenheter:

... ja jag välkomnar det jättemycket... på massa olika sätt om jag får berätta hur det var för mig själv när jag hade pianolärare på kulturskolan så hade hon först här har vi den röda boken sen har vi den gula boken och sen har vi den gröna boken och det upplägget hade hon med alla elever... hon sa spela rätt och sen så när du spelat rätt så byter vi sida och så tar vi näst tre sidorna till nästa vecka... så nej jag tycker det är skitbra med elevinflytande... för det utmanar även en gammal räv som mig själv

Även Rickard välkomnar elevinflytandet men däremot något mer reserverat till hur det ska användas, och förklarar såhär:

ja alltså det står ju att det ska vara med och sånt... och det är absolut en del i min undervisning... men jag tänker mycket att jag vet vad en elev behöver... och att jag oftast tänker i en progression medans en elev tänker mer att... jag vill spela denna för den är go' att lyssna på liksom och då tappar ju elevinflytandet lite sin charm tycker jag då...

Vidare förklarar Rickard att elevinflytande i sin egenskap är en bra aspekt i undervisningen, men att det finns vissa problem med tolkning och hur det faktiskt ska tillämpas i den dagliga verksamheten:

... jag tycker ju absolut att det är en bra grej och så... men det måste ju användas på ett vad ska man säga... hållbart sätt... jag kan ju liksom inte bara låta eleverna bestämma allt vi spelar och sen skylla på att det är elevinflytande... då kommer inte undervisningen fungera och då faller allting bara platt på en sån liten grej som elevinflytande... som enligt kostymnissarna ska vara med

Maria betonar att instrumentalundervisning är den typ av undervisning där elevinflytande tillämpas på ett mer naturligt vis:

ja där betonas det ju att eleverna ska ha inflytande över sin utbildning... och tydligt med att det ska utgå från elevernas behov och erfarenheter... jag måste ge eleverna en möjlighet att påverka innehållet ju såklart... sen anser jag att det blir lättare att tillämpa den typen av inflytande i enskild instrumentundervisning

Tim och Maria påvisar en positiv och öppen uppfattning där styrdokumentens krav ses som förenliga med praktikens krav. Deras uppfattning skiljer sig mot Rickard, som uttrycker en mer restriktiv inställning där elevinflytandet måste ställas emot progression och kursmål. Samtidigt som Rickard ställer elevinflytandet mot kursmål och progression så anspelar han på lärarens ansvar som kan hämma elevers inflytande. Samtliga informanter har tolkat styrdokumentet på ett liknande vis. När det kommer till tillämpning skiljer deras uppfattningar sig och elevinflytandet behöver ställas i relation mot kursmål, där två av informanterna menar att instrumentalundervisning är en form av undervisning där elevinflytande är lättare att tillämpa. Sammantaget påvisar utfallsrummet tre olika uppfattningar av elevinflytande: ett öppet och välkomnande hos Tim, Rickards mer balanserade progressionsstyrda syn och Marias samarbetsorienterade syn.

5.2 Praktisk tillämpning av elevinflytande

När vi under intervjuerna pratade om den praktiska tillämpningen visade sig att alla informanter arbetade på olika vis med elevinflytande och att det även här skiljde sig i den generella tolkningen av texterna från Skolverket.

Tim delar med sig hur han praktiskt tillämpar elevinflytande och ett sätt hur han jobbar med det:

...på jättemånga sätt också...det kan vara genrer och låtval... det är också såhär ju när vi får elever hit till skolan där jag jobbar så är dom så otroligt olika gällande förkunskaper... en del kanske har spelat piano på kulturskolan sedan dom gick i andra klass och andra har aldrig rört ett piano då blir ju elevinflytande också ett sätt för mig att anpassa undervisningen så att jag utgår från eleven här och nu... så min instrumentkurs ser jag aldrig likadan ut två gånger det är så att två elever har samma låtar eller börjar.. Jag behöver ju inte sitta här och prata om durskalor om dom har gjort det sedan dom gick på mellanstadiet...

Vidare beskriver Tim hur han kan jobba med elevinflytande genom att lyssna på eleven och omvandla det materialet till undervisningsmoment:

Först på terminen eller iallafall när man börjar ettan här... första lektionen är ju alltid en slags intervju av... vem är du rent musikaliskt? Hur länge har du spelat? Har du spelat tillsammans med andra? Vad vill du spela? Vad vill du.. Vad lyssnar du på? Har du några förebilder? Så att man försöker få en bild av okej här har vi denna eleven och det är nog här vi ska börja jobba *Okej så då bildar du dig en uppfattning... får du några låtar i huvudet då direkt eller?* Det ploppar ju nästan alltid upp.. Förslag... eller man ställer ju frågan har du spelat den här? Eller har du spelat den här?

Maria betonar att dialogen blir kärnan i elevinflytandet vilket ligger nära Tims syn på individanpassning och flexibilitet. Båda ser elevinflytande som ett samarbete:

...det finns... det finns många sätt att ge en elev inflytande... och lite som jag sagt innan så måste jag vara flexibel i mitt arbete... det enklaste sättet är att ge dom möjlighet att vara med och välja material. Jag kanske tar fram 3 låtar/artister och ställer frågan rakt upp och ner om detta verkar intressant... om inte så för vi oftast en diskussion om det finns eventuella andra låtar eller artister av intresse. Det blir också viktigt att se till elevens kunskaper... jag vill inte sitta och traggla Snow hey ho av red hot chili peppers med en elev som inte är där än i sitt gitarrspel... och då måste jag kunna leda eleven på andra vägar men som leder till att vi kan spela den i ett senare skede hänger du med? I min mening kretsar elevinflytande mycket om att skapa en dialog där... eleverna kan känna att deras röst står i fokus och att det finns en chans att få va med och forma undervisningen på ett sätt

Efter en längre tankepaus avslutar Maria sitt avsnitt om tillämpning med följande tanke:

Det behövs en balans menar jag... en frihet i att vi kan välja material tillsammans för att sporra en slags inspiration... vilket funkar åt bägge håll... jag ser det som ett samarbete och... detta samarbete gör mitt jobb mycket roligare

Rickard berättar hur han med hjälp av dialog jobbar med elevinflytande och förklarar det såhär:

ja... alltså jag snackar ju alltid med eleven om vad de vill göra på mina lektioner och det gör vi ju flera gånger varje termin... det brukar ofta vara ihopkopplat med deras ensemblekurs liksom vill du att vi kollar in dina låtar till konserten eller vill du lösa dom låtarna själv brukar vara en fråga jag ställer... och det är väl... elevinflytande enligt mig... även om eleverna inte ser det som något annat än en ren fråga... från mitt håll så tycker jag att det faller under den typen av inflytande

Rickard framhåller en lite mer strukturerad form av elevinflytande än Maria och Tim, och kopplar elevinflytandet till andra kurser i musikämnet. Rickards berättelser utgick från ett första ordningens perspektiv där han i sina dialoger med eleverna använder den omvärld eleven befinner sig i som en metod för att tillämpa elevinflytande. Utfallsrummet av den praktiska tillämpningen visar att dialog och samarbete i största utsträckning utgör tillämpningen av inflytandet, men att uppfattningarna varierar kring vilken mängd frihet eleverna ska ha. Två av informanterna betonar motivation och individualisering, medan den tredje betonar koppling till kursmål och struktur.

5.3 För- och nackdelar med elevinflytande

En aspekt som elevinflytande kommer med sina för- och nackdelar, vilket också visade sig under intervjuerna. Informanterna hade en relativt samlad blick över vilka fördelar som finns och vilka nackdelar som finns med elevinflytande och berättade följande:

kursuppföljningen jätteviktig för där och då måste ju jag tala om för eleven och tydliggöra att du vi har spelat dom här låtarna och vi har pratat om det här och det här ser du nu i skolverkets dokument att det är precis det som dom vill att vi ska göra... sen att vi gjorde det utifrån andra otippade låtar spelar ju ingen roll (Tim)

När vi vidare pratar om fördelar beskriver Tim det såhär:

...det är lättare för mig att möta eleven utifrån intresse och att om jag låter eleven spela Green Day låtar istället för Evert Taube och att jag kan väcka ett intresse så kan jag ju lika gärna prata om tonika och subdominant utifrån en Green Day låt som om jag gör det utifrån en Evert Taube låt... vilket jag absolut ser som en slags fördel på något vis

Maria ser på fördelarna som en slags motivationshöjare både för henne och eleverna samt en möjlighet för henne själv att breddas:

Oj ja, det finns såklart en massa fördelar med elevinflytande... och jag ska försöka hitta nån aspekt som vi inte redan varit inne på... elevinflytande brukar leda till engagemang i min undervisning och det blir i många fall roligare för mig också... jag får ibland jobba med musik som inte jag självt valt och det blir spännande och roligt för det får mig att bredda min egen musiksmak så jag hålls på tårna liksom...

Nackdelar menar Maria, är svårare att urskilja, hon ser det mer som utmaningar som lärare stöter på i vardagen. Däremot stämmer hon in i det som Tim pratade om angående kursmål och styrdokument:

men såklart finns utmaningar som i allt annat... när det kommer till utmaningar så blir det kopplat till kursmålen såklart... vi kan ju liksom inte bara spela det eleverna vill även fast dom ofta gärna vill det... jag måste kunna undervisa i det som styrdokumentet kräver och se till att eleverna får ta del av genrebredd och tekniska färdigheter som dom kanske inte får via sina egna låtförslag... så måste jag ibland sätta mig emot och föreslå att vi tittar på en mindre del av låten men att spela hela blir... övermäktigt... men det blir ju olika för varje enskild elev såklart...

Rickard menar att en fördel är att relationen till eleven faktiskt kan stärkas genom att tillämpa elevinflytande:

Jag kan ibland tycka att relationen till eleven stärks när man snackar om vad man vill spela eller vad eleven drömmer om...och så vidare... när jag hör hur kidsen tänker så bildas en ny uppfattning om vad de förstår och inte på sitt instrument... från det kan jag sen anpassa undervisningen efter elevernas tankar såklart... en typ av samarbete tycker jag det blir... och där vi... tillsammans... jobbar ihop mer än att jag bara är gitarrlärare som... säger såhär ska du göra

Rickard menar även att eleverna ofta inte vet vad inflytandet faktiskt handlar om och att det kan bli torftigt och ytligt. Han återknyter tillbaka till hur viktigt det är med dialog mellan elev och lärare, för att båda parter ska få en så korrekt bild som möjligt:

...ja en baksida som jag ser med det hela är att eleverna inte förstår vad det innebär. Enligt eleverna handlar det bara om att välja låtar och det blir rätt... ytligt på nåt sätt. Jag vill alltid se en helhet... utveckling på sikt... strategier för övning... spelteknik you name it men eleven ser förmodligen bara en låt och tänker fan va skoj den kör vi... i vissa tillfällen vill en elev spela en låt som är för svår då måste jag kunna säga stopp och förklara varför det inte är något alternativ

utifrån var eleven är just nu... därför tycker jag att diskussionen är lika viktig som spelet...ibland

Tim lyfter styrdokumentet som en begränsning, vilket återkommer hos Maria som lyfter kursmål som utmaning, och beskriver det som en utmaning snarare än en nackdel. Rickards uppfattning är att inflytandet riskerar att bli ytligt på grund av en bristande förståelse hos eleverna om vad elevinflytande faktiskt innebär. Här framträder tre olika uppfattningar om vilka hinder som finns: elevens kunskap, styrdokument och kursmål - vilket visar på en variation i informanternas uppfattningar om fenomenet elevinflytande.

5.4 Sammanfattning av resultat

Samtliga informanter finner fördelar likväl som nackdelar i tillämpningen av elevinflytande i sin vardagliga profession, och ser det, på ett generellt plan som något positivt i instrumentalundervisningen. Olikheter i hur det faktiskt tillämpas stod klart, men övergripande kan resultatet utläsa liknelser i hur det används. Det fanns en viss tvetydighet informanterna emellan i hur mycket inflytande eleverna faktiskt ska ha över undervisningen i förhållande till det som står i styrdokumentet. De menar att eleverna inte alltid förstår vad detta inflytande handlar om, vilket i sin tur kan leda till att de inte utvecklar nödvändiga musikaliska förmågor, att fokus på specifika låtar tar över den progression och utveckling som läraren strävar efter.

Den mest gemensamma aspekten som presenteras i resultatet är att samtliga informanter tror mycket på att dialog med elev är en förutsättning för att elevinflytandet ska fungera på bästa sätt.

Utfallsrummet visar att elevinflytandet i instrumentalundervisningen är ett tvetydigt fenomen, det varierar mellan att vara ett samspel mellan elev och lärare och ett villkor för att pedagogiken ska fungera. Variationen i informanternas svar synliggör hur elevinflytande kan anta olika former i det dagliga arbetet beroende på elevens delaktighet, ansvaret som läraren bär och hur styrdokumentens krav kan förstås och tolkas.

6 Diskussion

I detta kapitel ställs studiens resultat mot studiens bakgrund och tidigare forskning i relation till de forskningsfrågor som studien ämnar undersöka. Detta görs genom det fenomenografiska ramverket, som även genomsyrar analysen av resultatet. Syftet är att diskutera och belysa hur fenomenet elevinflytande tillämpas i instrumentalundervisning på en daglig basis samt hur lärare arbetar med elevinflytandet på en daglig basis. Kapitlet är uppdelat i två avsnitt, det första avsnittet behandlar forskningsfrågorna och sedan ett avslutande avsnitt med sammanfattning och förslag på fortsatta studier.

6.1 Elevinflytande i instrumentalundervisning

I resultatet framkommer en tydlig bild av hur informanterna jobbar, tänker och tillämpar elevinflytande i sin profession som musiklärare. Resultatet visar även på en, i vissa fall, varierad uppfattning om fenomenet elevinflytande och dess betydelse i instrumentalundervisningen. Utfallsrummet i resultatet visar också på att fenomenet elevinflytande tillämpas och förstås på ett mer komplext vis än vad som framkommer i styrdokumentens mer generella formuleringar av vad elevinflytande innebär. Samtliga informanter uppfattar elevinflytande som en självklar och viktig del i instrumentalundervisningen, men deras berättelser om elevinflytande påvisar att elevinflytande i praktiken tar form genom samarbete, dialog och didaktiska avvägningar. Informanternas berättelser visar att det är mycket mer än enbart fria låtval.

Elevinflytandet tolkas utifrån resultatet som en naturlig del i instrumentalundervisningen, och det är även en läroplansaspekt som informanterna ställer sig positiva till. I Skolverket (2024a) diskuteras hur elevinflytande kan hjälpa att stärka relationer till eleverna, detta genom att vara med och tycka till om och bestämma aktuellt undervisningsmaterial (Skolverket, 2024a). Informanterna till denna studie berättar om hur de genom dialog med elever kring material, i detta fall låtar, uppmanar till och tillämpar elevinflytande i sin undervisning. Med detta arbetssätt blir elevernas röst och önskemål en utgångspunkt för hur undervisningen utformas, vilket även ligger i linje med det demokratiska uppdraget som skolan har (Skolverket, 2022).

Samtidigt visar resultatet att elevinflytandet inte är ett utrymme där eleverna fritt får styra sin undervisning och vilket innehåll som behandlas. Informanter berättar om deras ansvar att göra professionella bedömningar gällande genbredd, progression och spelteknisk utveckling.

Elevinflytandet behöver alltså alltid vägas mot de kursmål som finns och de krav som styrdokumentet ställer på läraren. Informanternas didaktiska överväganden kring material gentemot elevernas egna önskemål speglar det som Ericsson (2002) och McQueen et al. (2016) skriver i sina studier, där läraren blir en slags medlare mellan undervisningens mål och elevens eget intresse.

Resultatet relateras till Rönnlunds (2013) och Hjelmérs (2012) distinktion mellan informellt elevinflytande och det formella elevinflytandet. Det sistnämnda elevinflytandet som tas i form i mer strukturerade forum, såsom elevråd, förekommer inte i informanternas beskrivningar. Informanternas berättelser präglas av det informella elevinflytandet, vilket i denna studie synliggörs genom individanpassning, dialog och gemensamma didaktiska beslut för den enskilda instrumentalundervisningen. I denna studie framstår elevinflytandet som en integrerad del av det dagliga pedagogiska arbetet.

Detta innebär att elevinflytandet i instrumentalundervisningen, utifrån denna studie, realiseras i mötet mellan elev och lärare vilket i sin tur bidrar till en nyanserad bild av hur elevinflytandet praktiseras i undervisningen.

Ur ett fenomenografiskt perspektiv synliggör resultatet en variation i informanternas uppfattningar om elevinflytande och hur det används. För vissa av informanterna är elevinflytandet ett verktyg för att bygga relationer med eleverna och göra en individualisering av undervisningen, medan andra betonar elevinflytandet som ett motivationshöjande verktyg. Informanternas olika uppfattningar utgör studiens utfallsrum och visar på en variation om hur elevinflytandet synliggörs i undervisningen, beroende på elevens behov och lärarens pedagogiska utgångspunkt.

Vidare framkommer det i informanternas berättelser att elevinflytande får en mer naturlig plats och en större roll i instrumentalundervisningen jämfört med andra undervisningsformer, såsom musikteori och ensembleundervisning. Resultatet visar att elevinflytandet i hög grad påverkas av undervisningsform och i vilken kontext undervisningen bedrivs. Informanterna menar att elevinflytandet faller in på ett mer naturligt vis i instrumentalundervisning än vad det gör i andra undervisningsformer.

Sammantaget visar studien att fenomenet elevinflytande inte enbart handlar om att ge elever möjlighet att välja låtar och styra undervisningen efter egen smak och tycke, utan mer om att

skapa ett samspel och ett sammanhang där elevens egna intressen, lärarens pedagogiska bedömningar och styrdokumentens krav kan fungera tillsammans. Elevinflytandet synliggörs därmed som ett verktyg för relationsskapande, motivationshöjande och individanpassning.

6.2 Sammanfattning och förslag på fortsatta studier

Syftet med föreliggande studie har varit att undersöka hur elevinflytande realiserar i gymnasial instrumentalundervisning och vilka uppfattningar musiklärare har om dess funktion och betydelse, samt att analysera musiklärares berättelser och sätta de i relation till varandra. Resultatet visar att elevinflytandet i instrumentalundervisningen tar form genom dialog, didaktiska- och pedagogiska avvägningar och samarbete mellan lärare och elev, snarare än i form av fritt inflytande när det gäller undervisningsmaterial. Elevinflytande framstår i resultatet som ett centralt verktyg för att bygga relationer till eleverna, skapa motivation och spelglädje och att anpassa undervisningen efter elevernas förkunskaper och deras intressen samtidigt som läraren ansvarar för måluppfyllelse och en tydlig utveckling på det valda instrumentet.

Den fenomenografiska ansats som genomsyrar studien har synliggjort en variation i hur informanterna uppfattar och använder elevinflytande i sin vardagliga yrkespraktik. Den variation som framkommit i informanternas berättelser visar att elevinflytande går att tolkas på flera olika vis och påverkas av lärarens pedagogiska utgångspunkt, undervisningens kontext och elevens egna behov. Denna studie bidrar därmed till en djupare förståelse av elevinflytande och dess komplexitet i musikundervisning och kompletterar tidigare forskning som främst gjorts på grundskolenivå.

Ett förslag på vidare studier är att följa upp intervjuerna med observationer, detta för att få en ännu tydligare bild av hur lärare praktiserar elevinflytande på daglig basis. Genom observationer möjliggörs det att jämföra det som lärare berättar i intervjun med hur verkligheten ser ut under en eller flera lektioner. Observationerna skulle då emellertid bidra till en större förståelse då det blir en kombination av uppfattningar som uppkommer under intervjuer med det praktiska som sker under observationerna. Observationer skulle addera ännu ett perspektiv på studien utöver den enbart fenomenografiska intervju-ansats som föreliggande studie använder. Genom observationer av lektioner och fenomenografiska intervjuer får studien en djupare dimension och möjligheten till bredd förstärks. Med hjälp av observationer kan jag se hur eleverna tar initiativ till elevinflytande och lärarens respons på de initiativ som eleven tar, vilket fördjupar empirin som studien ämnar att samla in.

7 Referenser

- Dahlgren, Lars Owe., & Johansson, Kristina. (2019). Fenomenografi. I R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3:e uppl., s.179-191). Liber.
- Dalen, Monica. (2015). *Intervju som metod*. (2., utök. uppl.). Gleerups utbildning.
- Ericsson, Claes. (2002). *Från guidad visning till shopping och förströdd tillägnelse: moderniserade villkor för ungdomars musikaliska lärande* (Doktorsavhandling). Lunds universitet.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla., & Ahrne, Göran. (2022). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. (3:e uppl., s. 57-77). Liber.
- Hess, Juliet. (2020). Finding the “both/and”: Balancing informal and formal music learning. *International Journal of Music Education*, 38(3), 441–455.
<https://doi.org/10.1177/0255761420917226>
- Hjelmér, Carina. (2012). *Leva och lära demokrati?: En etnografisk studie i två gymnasieprogram*. (Doktorsavhandling, Umeå Universitet). <https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:578685/FULLTEXT01.pdf>
- Marton, Ference., & Booth, Shirley. (2000). *Om Lärande* (P. Wadensjö, Övers.). Studentlitteratur.
- McQueen, Hilary., Hallam, Susan., & Creech, Andrea. (2016). Teachers’ and students’ music preferences for secondary school music lessons: reasons and implications. *Music Education Research*, 20(1), 22–31.
<https://doi.org/10.1080/14613808.2016.1238059>
- Rönnlund, Maria. (2013). Elevinflytande i en skola i förändring. *Utbildning och demokrati*, 22 (1), s.65-83. <https://doi.org/10.48059/uod.v22i1.985>

Skollag (2010:800.). Utbildningsdepartementet https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K4

Skolverket. (2024a). *Elevers rätt till delaktighet och inflytande*.

<https://www.skolverket.se/download/18.650401fb18ea6d888189/1712237628952/1.%20Elevers%20r%C3%A4tt%20till%20delaktighet%20och%20inflytande.pdf>

Skolverket. (2024b). *Elevinflytande och elevråd*. <https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../elev-eller-foralder/smanavigation-elevers-rattigheter/elevinflytande-och-elevrad#:~:text=Genom%20elevinflytande%20I%C3%A4r%20sig%20eleverna,f%C3%B6r%20de%20beslut%20som%20fattas.>

Skolverket. (2025). *Gy25 - läroplan för gymnasieskolan*.

https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-gy25-for-gymnasieskolan#/curriculum/LGY2025?schoolType=GY&typeOfSyllabus=COURSE_SYLLABUS&timespan=LATEST

Trost, Jan. (2014). *Kvalitativa intervjuer* (4:e uppl.). Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2024). *God Forskningssed 2024*. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html>

Bilagor

Bilaga A Informationsbrev

Hej!

Nils Stenholm heter jag och går mitt fjärde år på ämneslärarprogrammet med inriktning musik vid Linnéuniversitetet i Växjö. Jag ska nu påbörja min kandidatuppsats som ska kretsa kring elevinflytande i instrumentalundervisning och hur inflytandet tillämpas och hur det används i undervisningen.

Jag skulle vilja genomföra intervjuer med aktiva musklärare som bedriver instrumentalundervisning. Intervjuerna kan ske på plats, men jag är även öppen för att föra en digital intervju. Intervjun förväntas ta cirka 30 minuter och kommer att spelas in för att sedan transkriberas. Syftet med intervjun är att jag ska samla in olika lärares perspektiv och erfarenheter för att få en bredare förståelse av ämnet. I enlighet med Vetenskapsrådets riktlinjer kommer du som deltagare i denna studie att anonymiseras, och detsamma gäller även din arbetsplats. Du har rätt att när som helst avbryta din medverkan, och din medverkan i text och inspelning kommer då att raderas. Informationen som samlas in kommer enbart att användas under tiden för uppsatsen och kommer efter avslutad kurs att raderas permanent.

Om du är intresserad av att medverka får du gärna höra av dig på min mejladress nedan. Ställ gärna eventuella frågor om du har några funderingar.

Tack på förhand för din tid och hjälp!

Hoppas att vi hörs!

Vänliga hälsningar,

Nils Stenholm

ns223at@student.lnu.se

Bilaga B Samtyckesblankett

Syftet med denna uppsats är att undersöka elevinflytandet i instrumentalundervisningen, hur det gör sig tillkänna i undervisningen och hur aktiva musiklärare tillämpar elevinflytande i sin dagliga undervisning. Genom att du skriver under denna samtyckesblankett godkänner du ditt medverkande i denna studie och att dina personuppgifter används inom ramen för denna uppsats. Ljudet från intervjun kommer att spelas in, transkriberas och analyseras. Det är din rätt som deltagare att närsomhelst dra tillbaka ditt medverkande och dina uppgifter, dina svar och din inspelning kommer då att raderas permanent. Dina personuppgifter kommer att bevaras så att ingen utomstående kan få tag i dem och du som medverkande kommer att ges ett fiktivt namn i studien. Du har rätt att ta del av det inspelade materialet om dig eller ha synpunkter på behandlingen av dina uppgifter genom att kontakta antingen mig eller min handledare. Eventuella klagomål kan skickas in till Linnéuniversitetet.

Underskrift .....

Ort & datum.....

Namnförtydligande.....

Kontaktuppgifter:

Nils Stenholm

ns223at@student.lnu.se

Handledare: Dan Alkenäs

dan.alkenas@lnu.se

Bilaga C Intervjuguide

Bakgrund:

- Vad har du för utbildning?
- Arbetslivserfarenhet?
- Erfarenhet av instrumentalundervisning?
- Din musikaliska bakgrund och musikaliska preferenser?

Elevinflytande:

- Vad säger styrdokumentet om elevinflytande?
- Hur ser du på det som styrdokumentet säger kring elevinflytande?
- Vad är din syn på elevinflytande i undervisningen?
- Hur kan eleverna ges inflytande över undervisningen?
- Vilka fördelar/nackdelar ser du med elevinflytande?
- Finns det något särskilt moment som elevinflytandet inte kan ta plats i?
- Hur tillämpar du elevinflytande i undervisningen?
- Hur ställer du dig till elevernas önskemål av material?
- Finns det tillfällen då du nekar elever inflytande över undervisningen?
- Har du något särskilt tillvägagångssätt för att tillämpa elevinflytande i undervisningen?
- Är det något mer du vill tillägga till ämnet?